

»PRILAGODLJIVOST IN USTVARJALNOST«

INTERVJU S PEGGY BULGER, AMERIŠKO FOLKLORISTKO

Peggy A. Bulger je direktorica Ameriškega centra za način življenja pri Kongresni knjižnici v Washingtonu (American Folklife Center at the Library of Congress) in druga oseba na tem položaju, odkar je ameriški Kongres leta 1976 ustanovil Center. Je Newyorčanka, ki je diplomirala iz upodablajočih umetnosti na Univerzi New York v Albanyju, magistrirala iz folkloristike na univerzi v Zahodnem Kentuckyju in doktorirala na Univerzi v Pensilvaniji. Delovala je kot folkloristka, svetovalka, producentka in več kot trideset let dokumentirala način življenja ter razvijala in upravljala folkloristične programe. Bila je državna koordinatorica za ljudsko umetnost na Floridi (1976–79), sekretarka Floridskega programa za preučevanje načina življenja (1979–89), programska koordinatorica, direktorica in višja svetovalka Južne zveze za umetnost (1989–99). Zdaj je direktorica Ameriškega centra za način življenja, ustanove z najobširnejšimi pisnimi, zvočnimi in slikovnimi arhivi na področju ljudske kulture in folklore v ZDA.

V soavtorstvu je napisala delo *South Florida Folklife* (1994), uredila zbornik *Musical Roots of the South* (1992), bila producentka mnogih video posnetkov: *Music Masters & Rhythm Kings* (1993), *Every Island Has Its Own Songs: The Tsimouris Family of Tarpon Springs* (1988), *Fishing All My Days: Maritime Traditions of Florida's Shrimpers* (1985) in številnih drugih posnetkov (*Deep South Musical Roots Tour, 1992 in Drop On Down in Florida*, 1981). Je članica več profesionalnih združenj, leta 2001 je bila predsednica Ameriškega folklorističnega društva.

V februarju 2005 sta Peggy Bulger in Anne Lomax predavali na Univerzi v Ljubljani. V predavanju z naslovom *Dežela, kjer se je začel blues* sta predstavili delo ameriškega folklorista in enega največjih zbiralcev etnomuzikološkega gradiva Alana Lomaxa. Ker je Peggy odločna ženska in zavzeta raziskovalka, ki je name naredila dober vtis že prej, na konferencah American Folklore Society, sem jo nagovorila k temu intervjuju. Tako je nastal že drugi intervju v seriji, v kateri predstavljamo tuje raziskovalne in institucionalne izkušnje kolegov po svetu.¹

Peggy A. Bulger, ameriška folkloristka

Dr. Peggy Bulger, imate širok razpon delovanja na področju folkloristike, diplomirali pa ste pravzaprav iz upodablajočih umetnosti. Kaj vas je zaneslo v folkloristiko in zakaj ste v tej stroki tudi ostali?

Že kot študentka so me zanimali izdelki domače in umetnostne obrti, od svojega trinajstega leta pa sem tudi igrala kitaro v skupini, ki je oživljala ljudsko glasbo. Toda takrat sploh nisem imela pojma, da obstaja tudi kaka znanstvena disciplina folkloristika! Po diplomi sem bila najprej hotelska receptorka, ker je bila to edina služba, ki sem jo tedaj uspela dobiti z diplomo iz umetnostne zgodovine. Toda ko sem nekoč prelistavala brošuro o muzealstvu, sem našla v njej razpis za diplomiranega folklorista. To je bilo leta 1976, ko so ZDA slavile dvestoletnico svojega obstoja in ko so knjižnice, muzeji in državne agencije poskušale pomagati, da bi se ohranila in kar najbolje interpretirala naša dediščina. Po tem odkritju sem vpisala podiplomski študij iz folkloristike in se nikoli več nisem ozirala nazaj. Folkloristika zdaj izpolnjuje večino mojih osrednjih interesov.

V vaših prvih službenih letih, ko ste delovali kot folkloristka, ste bili veliko na terenu in ste dokumentirali ljudske umetnike v različnih ameriških državah. To je verjetno velika priložnost in izziv za mladega folklorista, namreč, da se ozre po številnih možnostih, ki jih nudi ta disciplina. Kakšne so bile te vaše izkušnje?

Imela sem veliko srečo, da sem v eni od svojih prvih služb v stroki delala kot državna koordinatorica za ljudsko umetnost na Floridi. Takrat sem ogromno potovala po državi in doku-

¹ Prim. Mojca Ramšak, »Srce mojih raziskav so ljudje«, intervju s prof. dr. Jackom Santinom, ameriškim folkloristom. Glasnik slovenskega etnološkega društva 45/2005, št. 3, 35–41.

mentirala ljudske umetnike, pa tudi umetnike, ki so nastopili na floridskem etnofestivalu. Srečala sem čudovite ljudi in odkrila, da je Florida dom številnih etničnih skupin in da je njihova tradicionalna kultura v tej državi še kako živa in prisotna. Mesto Masaryktown so na primer ustanovili Čehi in ga poimenovali po utemeljitelju češke neodvisnosti. Tam sem našla veliko tradicionalnih plesalcev, vezilj, izdelovalcev pisank ter tradicionalnih kuhinj. Mnoga mesta so naseljevali tradicionalni nosilci tradicije, na primer Grki v Tarpon Springsu, Finci ob jezeru Lake Worth, Poljaki v Bellevillu in nekaj Kubancev v Miamiu.

Čeprav ste delali za številne ustanove, ste delovali tudi kot samostojna folkloristka. Po magisteriju iz folkloristike v Zahodnem Kentuckyju ste dobili službo kot ustna zgodovinarica v Albanyu, potem ste bili koordinatorka za ljudsko umetnost na Floridi, sekretarka floridskega programa za način življenja, direktorica in višja svetovalka Južne zveze za umetnost in direktorica Ameriškega centra za način življenja. Vaša delovna kariera tudi po opravljenem doktoratu kaže, da je zelo pomembno, da folkloristi ostanejo odprti in prilagodljivi. V sektorju tako imenovane javne folkloristike ste bili političarka, direktorica, ustanoviteljica skladov, producentka. Kaj bi svetovali folkloristom oziroma pri nas etnologom na začetku njihove kariere ali pa takrat, ko se srečajo s problemom nezaposlenosti?

Zelo se strinjam z vami. Poklic folklorista zahteva tudi veliko prilagodljivosti in ustvarjalnosti. Za razliko od medicinskih sester, učiteljev, odvetnikov, zdravnikov itd., mora folklorist svoje delo na terenu najti sam, kajti teren nikoli ne pride k tebi. Ali drugače: folkloristično vzgojo in znanje je treba preverjati v areni. Veščine, ki jih pridobimo s študijem folkloristike, so neprecenljive v številnih drugih poklicnih situacijah. Kot folklorist lahko delate v umetniških ustanovah, muzejih, knjižnicah, šolstvu, socialnem skrbstvu, zgodovinskih ustanovah. Ko mlad folklorist začne svojo poklicno pot, si je ne sme preveč zožiti, ampak je bolje, da ostane odprt tudi za tiste profesionalne situacije, ki ga bodo naučile še dodatnih veščin, na katere bo lahko apliciral svoje znanje.

Zdaj ste direktorica Ameriškega centra za način življenja v Washingtonu in ste druga oseba na tem položaju, odkar je ameriški kongres leta 1976 ustanovil Center. Kakšne so vaše vizije v tej ustanovi?

Moram priznati, da ima Ameriški center za način življenja čudovito osebje, ki s svojimi talenti in sposobnostmi veliko pripomore k uspešnosti. Upam, da ustvarjam tako vzdušje, da kolegi lahko strokovno rastejo in hkrati izpolnjujejo poslanstvo Centra. Naše najpomembnejše delo je ohranjati in vzdrževati neprecenljive zbirke ter omogočiti, da bodo dostopne raziskovalcem in drugi javnosti. Ker smo vodilna folkloristična ustanova v celotnem severnoameriškem prostoru, skrbimo tudi za negovanje bistvenih predmetnih vprašanj v stroki. Iz leta 1928 smo podedovali arhiv ameriških ljudskih pesmi, ki je še danes osrednji arhiv našega centra. V njem hranimo zbirke antropologov, folkloristov in etnomuzikologov. To je hkrati tudi največji arhiv terenskih posnetkov na svetu, in še vedno raste.

V Ljubljani ste februarja 2005 predavali z Anne Lomax; predavanje ste naslovili »Dežela, kjer se je začel blues«, enako kot je naslov knjigi Alana Lomaxa iz leta 1993. V predavanju ste slikovno in zvočno prikazali njegovo terensko delo na jugu ZDA. Od leta 2004 je njegova zbirka ljudskih pesmi del vašega Centra. Roger Abrahams je nekoč izjavil o Lomaxu, da je on najbolj odgovoren za veliko zanimanje Američanov za ljudsko pesem v 20. stoletju. Kako se po vašem mnenju glasbena tradicija vrača v vsakdanje življenje? Zakaj sta ljudska kultura in tradicija moderni?

Izvrstnost v umetnosti ni nikoli iz mode. Enako kot je Bach popularen po tolikih generacijah, sta tudi blues in bluegrass. Zanimivo je slišati variacije, ki so nastale v zadnjih letih, kjer je recimo pop zvezda Moby predelal nekatere tradicionalne posnetke bluesa, ki jih je zbral Lomax in kako so ti pristali na lestvicah priljubljenih v nekoliko novejši obliki. Eksplozija ljudske glasbe ima več opraviti z Lomaxom, ki je to glasbo približal poslušalcem kot pa s spremembo okusa.

Projekt »Zgodovina veteranov« v vašem Centru poteka od leta 2000. Za njegove potrebe zbirate in ohranjate osebna poročila veteranov, ki so bili v prvi in drugi svetovni vojni, korejski vojni (1950–1955), vietnamski vojni (1961–1975), vojni v perzijskem zalivu (1990–1995) ali v Afganistanu in Iraku od leta 2001. Prav tako zbirate osebna poročila ameriških državljanov, ki so bili aktivno udeleženi denimo v vojaški industriji in so bili letalski inštruktorji ali zdravstveno osebje. To je projekt ustne zgodovine, ker Center ne zbira predmetov, povezanih z vojno, pač pa samo »nenavadne vojne zgodbe navadnih ljudi«. Tako delo zahteva koherentno skupino sodelavcev. Ali je to splošna orientacija vašega Centra, da namreč spodbujate skupinsko raziskovalno delo bolj kot individualne raziskave?

V našem Centru ljudi za terensko delo usposabljam v poletnih šolah, na terenu pa delajo skupine dokumentalistov, ki vključujejo folkloriste, fotografe, snemalce zvoka itd. To je idealno. Pri projektu »Zgodovina veteranov« pa smo ubrali drug pristop. To je namreč projekt, kjer sodelujejo v glavnem prostovoljci iz različnih skupnosti, ki dokumentirajo veterane. Projekt je še posebej prilagojen mladim iz srednjih šol; ti sprašujejo starejšo generacijo, ki se je borila v drugi svetovni vojni. Naša prizadevanja so resnično velika in da bi vključili kar se da veliko skupnosti, prostovoljcem dajemo preprosta navodila. Do sedaj smo zbrali več kot 30.000 intervjujev, ampak to je samo kaplja v morje. Mimogrede, zbiramo tudi zgodbe tistih, ki zaradi ugovora vesti niso sodelovali v vojnah.

V Centru hranimo tudi zvočne posnetke, ki so bili narejeni 8. decembra 1941, dan po tem, ko je bil napaden Pearl Harbor. Takrat je bil predstojnik arhiva Alan Lomax in takrat je kakih dvanajst folkloristov zbiralo terenske podatke po vsej Ameriki. Nemudoma jim je poslal telegram s sporočilom, naj prenehajo s trenutnim terenskim delom in naj začnejo spraševati ljudi o tem, kaj menijo o napadu na ZDA in vojni napovedi. Te izpovedi so dejansko prvi zabeležen odziv Američanov po Pearl Harborju.

Tudi dan po napadu na newyorška nebotičnika leta 2001 je naša ekipa reagirala podobno. Ni nam bilo treba poslati tel-

egramov, poslali pa smo elektronska sporočila 450 folkloristom, s prošnjo, da začnejo zbirati odzive ljudi. Brezplačno seveda, saj proračun takih izrednih razmer ni predvideval. Zdaj imamo posnetih okoli 800 ur pogovorov z Aljaske, s Floride in iz drugih držav, kar je izredno pomemben vir, saj so se mediji v glavnem osredotočali na New York in Washington, ne pa denimo na Inuite z Aljaske in njihovo skrb, da bo naslednja tarča terorističnih napadov njihov naftovod. Vsi Američani so se počutili, kot da bodo oni naslednja tarča in v tem oziru je ta zbirka res zanimiva.

Poleg teh ilustrativnih primerov hranimo tudi rokopise, video posnetke, fotografije itd. Naše zbirke dejansko hranijo ameriško dediščino vse od krpank do jabolčnih pit.

Kako pa to dediščino predstavljate v javnosti?

Kar se glasbe tiče, smo izdali več serij zgoščenk, ki ohranjajo zvočno gradivo vse tja do 30. let 20. stoletja in še nikoli niso bile javno predvajane. Organiziramo veliko koncertov, simpozijev in razstav, na naši spletni strani najdete digitalizirane zbirke, trenutno imamo 19 zbirk na internetu, odkoder si lahko uporabniki presnamejo zvočne posnetke, fotografije, pogledajo v rokopise ali transkripcije. Izredno pomembno se nam zdi, da ima lahko vsak dostop do zbirk Kongresne knjižnice od doma, zato se trudimo digitalizirati vse naše zbirke.

Kako utemeljujete pomen ohranjanja in predstavljanja zvočne dediščine pri donatorjih?

Zvok je del nematerialne dediščine, ni opeka ali možnar. Večina ljudi razume, zakaj je treba ohraniti katedralo, ne pa, kako minljivi so zvočni posnetki. Predstavljajte si, da nikoli ne bi imeli možnosti slišati emocionalnega poudarka Martina Luthra Kinga mlajšega v njegovem znamenitem govoru »*I have a dream*« oziroma da bi transkript tega govora lahko samo brali. To ni isto, mar ne? In predstavljate si, kako čudovito bi bilo, če bi lahko slišali glas Abrahama Lincolna. Zato je tako pomembno, da se ljudje zavedajo, kako kratkotrajen del dediščine je zvok in zakaj je tako pomembno, da tehniki iznajdejo tak način shranjevanja zvočnih posnetkov, ki bo uporaben vsaj 200 let.

Leta 2001 ste bili predsednica Ameriškega folklorističnega društva (American Folklore Society). Kako ste povezali številne različne perspektive, ki sobivajo v ameriški folkloristiki danes? Kakšen je bil vaš delovni načrt?

Na kratko – moj načrt je bil spodbuditi AFS, da bi se vključil v čim več pomembnih področij vsakdanjika, da bi naše znanje in edinstvene veščine uporabljali pri reševanju političnih, družbenih in ekonomskih problemov, s katerimi se soočamo. Še vedno sem zelo prepričana, da moramo biti onkraj samega zbiranja, da so potrebne temeljite analize zbranega, da je treba čim več objavljati. Folkloristi imamo namreč veščine za raziskovanje in vpoglede v številne vidike vsakdanjega življenja. Ti vidiki so zelo pomembni za mednarodne in domače debate.

V letu 2002 je vaš Center postal del uradne delegacije Medvladne komisije za genetske vire, tradicionalno znanje in folkloro, ki deluje znotraj Svetovne organizacije za intelektualno lastnino. Povejte nam, prosim, kak primer uspešne lokalne ali regionalne zakonodaje, ki štiti pravice tradicionalnih skupnosti in umetnikov.

Pred kratkim je New York Times poročal o primeru »Thermo Trilogy«, mednarodni farmacevtski tvrdki, ki se je s tem, da je patentirala semena svetega indijskega drevesa, ukvarjala z biopiratom. To bi pomenilo, da bi Indijci, ki ta semena uporabljajo že več generacij, morali plačati omenjeni tvrdki za njihovo uporabo, četudi so medicinski učinki tega drevesa Indijcem znani že stoletja. S pričanji folkloristov, antropologov in domačinov samih je Evropski patentni urad preklical patent, da bi »ohranil tradicionalno znanje in prakse«. To je velika zmaga in folkloristi morajo pomagati tradicionalnim skupnostim ščititi njihovo tradicionalno znanje in njihovo folkloro pred različnimi piratskimi manevri.

Kako pa vaš Center dokumentira tako imenovane izginjajoče kulture?

Že od začetka človeštva kulture izginjajo in se spreminjajo. Tega spreminjanja ni mogoče zaustaviti in ga tudi ne želimo. Pomembno pa je, da ohranimo kulturo s tem, da jo dokumentiramo. Kulture ne moremo ohraniti na isti način kot katedrale, lahko pa dokumentiramo njene spremembe. Spremembe so stalnica v vsaki skupnosti in če jih uspemo dokumentirati vsaj skozi nekaj generacij, lahko razumemo kulturo na način, kot je ne bi nihče drug, ki nima tega vpogleda.

Peggy Bulger, hvala za ta pogovor in vaše dragocene izkušnje.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 4. 12. 2005